

kn.remissvar@regeringskansliet.se
lotta.lewin-pihlblad@regeringskansliet.se
marika.kurlberg@regeringskansliet.se
ludvig.kimby@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2025:68 – Nya samverkansformer för en modern byggnads- och reparationsberedskap (ert diarienummer KN2025/01284)

Patent- och registreringsverket, PRV, är myndigheten för immaterialrätt. Vi har ett samlat ansvar för immaterialrätt och för att innovationer ges skydd som patent, design och varumärke. PRV är tillsynsmyndighet för kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

PRV arbetar även för att höja kunskapen om immaterialrätt och immateriella tillgångar i Sverige så att nya idéer i teknikens och utvecklingens framkant ska kunna stärka Sveriges tillväxt och konkurrenskraft.

Sammanfattning

Patent- och registreringsverket (PRV) välkomnar utredningens ambition att skapa en modern och ändamålsenlig byggnads- och reparationsberedskap som stärker Sveriges totalförsvarsförmåga. PRV delar bedömningen att den samhällsviktiga bygg- och anläggningssektorn behöver långsiktiga och förutsägbara former för samverkan mellan stat, näringsliv och lokal nivå.

PRV vill särskilt lyfta behovet av att frågor om immateriella rättigheter och tillgångar samt informationshantering beaktas som en del av totalförsvarsplaneringen. Sverige rankas som nummer två i världen i Global Innovation Index, vilket visar att vårt lands konkurrenskraft i hög grad bygger på kunskap, teknik och andra immateriella tillgångar. En modern beredskap måste därför också värna dessa tillgångar som en strategisk resurs för både innovation och nationell säkerhet. I en digitaliserad och kunskapsintensiv byggsektor är tekniska lösningar, ritningar, design och varumärken centrala tillgångar vars skydd och tillgänglighet måste hanteras rättssäkert även under kris och höjd beredskap.

PRV bedömer att myndigheten har ett viktigt bidrag att ge i den fortsatta beredskapsutvecklingen genom sin roll som expertmyndighet för immaterialrätt, samt som en del av det nationella uppdraget att säkerställa att regelverk och rutiner är enkla, effektiva och rättssäkra för företag, myndigheter och medborgare. Genom tillgång och kompetens att analysera patentinformation och annan data om registrerade immaterialrätter, besitter PRV också förmågan att aktivt bidra med information om resurser och kompetens, exempelvis tekniskt kunnande, som skulle kunna vara av värde i ett planeringsskede för en modern byggnads- och reparationsberedskap.

Allmänna synpunkter

Utredningen presenterar en välgrundad analys av de behov och utmaningar som följer av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge och ett komplext bygg- och anläggningssektor. PRV delar bedömningen att en modern byggnadsberedskap måste bygga på samverkan, digital infrastruktur och kunskapsdelning.

Det saknas dock ett fördjupat resonemang om hur immateriella rättigheter, tekniska data och designlösningar ska hanteras i en beredskapssituation. Denna fråga är central för att säkerställa att statliga och privata aktörer kan samarbeta effektivt och ges tillgång till nödvändiga resurser utan att äventyra immateriella tillgångar. I dag finns omkring 6 000 patent kopplade till bygg- och anläggningssektorn, vilka kan beröras vid ett nytt beredskapsläge. PRV menar därför att rättsläget under höjd beredskap behöver analyseras närmare, så att viktiga rättigheter som gagnar både rättighetsinnehavare och Sveriges försörjningsförmåga inte går förlorade.

Utredningen bör kompletteras med ett immaterialrättsligt perspektiv som tydliggör förutsägbara former för samverkan och hur rättigheter, sekretess och tillgång till skyddad information kan balanseras i kris eller krig. Immateriella tillgångar – såsom teknik, data, ritningar, mjukvara och know-how – bör identifieras, värderas och skyddas på motsvarande sätt som materiella resurser. Det finns behov av metodstöd för denna hantering samt nationella riktlinjer för en så kallad immateriell beredskap (IMT-beredskap) som komplement till fysisk och digital försörjningsberedskap.

Vidare bör de avtalsrättsliga frågorna i beredskapssamarbeten mellan stat och näringsliv belysas tydligare. Avtalen inom området bör innehålla bestämmelser om ägande, nyttjanderätt och sekretess för immateriella tillgångar. Det finns behov av modellklausuler för hantering av immateriella rättigheter och av en analys av risker kopplade till beroenden av utländska licenser eller patent som kan påverka svensk försörjningsförmåga.

PRV vill peka på vikten av att riktlinjer för hur immaterialrättslig säkerhet ska samordnas mellan berörda myndigheter, såsom MSB, FMV, ISP och PRV. Detta för att möjliggöra statlig åtkomst vid kris utan att rättigheter eller ägandeskydd går förlorade. I dagsläget finns inget sådant krav utan det sker helt inom den privata sektorn.

Slutligen saknas i utredningen ett resonemang om kompetenshöjande insatser kopplade till immateriella tillgångar. Regeringen bör överväga att tydliggöra

vikten av sådana insatser för myndigheter och näringsliv. Kunskap om hur immateriella tillgångar identifieras, skyddas och hanteras strategiskt bör därför integreras i totalförsvarets utbildningar och övningar för att skapa en gemensam förståelse mellan offentliga och privata aktörer. Detta är något som PRV kan vara behjälplig med.

Specifika synpunkter

Immateriella tillgångar och informationshantering

I bygg- och anläggningssektorn utgör ritningar, konstruktionslösningar, tekniska system, design och varumärken ofta skyddade tillgångar. Under beredskapssituationer kan staten behöva tillgång till uppgifter för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet. PRV menar därför att det finns behov av rättssäkra och förutsägbara rutiner för samverkan för hur immateriella tillgångar får användas eller delas i beredskapssyfte. Det kan även finnas skäl att närmare utreda behovet av regler som säkerställer att företagshemligheter skyddas i samband med statligt ianspråktagande.

Ett nationellt beredskapssystem bör inkludera riktlinjer för samverkan mellan stat, näringsliv och lokal nivå om immaterialrättsskydd och informationssäkerhet som kompletterar bygg- och reparationsberedskapen. Sådana riktlinjer skulle kunna bidra till förutsägbarhet och fungera som ett mjukare alternativ till de bestämmelser om tvångslicenser som finns i de immaterialrättsliga lagarna. En sådan lösning skulle också skapa ett incitament till planering och proaktiv planering från berörda myndigheter.

PRV:s roll som expertmyndighet

PRV är Sveriges myndighet för immateriella rättigheter och tillgångar och kan bidra med expertstöd till den föreslagna samordningsfunktionen genom rådgivning och vägledning om hantering av immateriella rättigheter och tillgångar i beredskap, kunskapsspridning till aktörer inom totalförsvaret och regelutveckling för att säkerställa att de immaterialrättsliga processerna kan fungera även under höjd beredskap. PRV kan även erbjuda dataanalys av patentinformation som underlag för planering av kompetenser och tekniska resurser i beredskapssystemet.

En sådan roll ligger i linje med PRV:s nationella uppdrag att verka för ett effektivt och rättssäkert immaterialrättssystem som främjar innovation, konkurrenskraft och samhällsnytta även i beredskapslägen.

Samverkan och sekretess

Utredningen föreslår utvecklade former för samverkan mellan stat, kommun och näringsliv. PRV vill understryka vikten av att denna samverkan också omfattar säker informationshantering och datadelning som tar hänsyn till både säkerhetsskydd och immateriella rättigheter.

PRV menar att det behövs nationell vägledning för hur immateriella tillgångar hanteras mellan myndigheter, säker digital infrastruktur för ritningar och designlösningar, samt tydliga instruktioner för sekretessbedömning i samband med beredskapsavtal.

PRV ser en möjlighet att bidra till sådana riktlinjer genom sin kompetens inom offentlighet och immaterialrätt.

Internationella aspekter

PRV påminner om att immaterialrättsligt skydd även har en internationell dimension. Flera skydd administreras via internationella och europeiska system; WIPO, EPO och EUIPO. I ett läge med höjd beredskap behöver Sverige säkerställa samordningen med dessa organ för att undvika avbrott i rättighetsprocesser eller förlust av skydd. Det saknas dock resonemang i utredningen om dessa aspekter. Utredningen hänvisar endast till erfarenheter från andra länder och till EU:s samarbeten inom civilområdet.

Regelutveckling och beredskapsanpassning

Utredningen fokuserar på organisatoriska och strukturella frågor. PRV vill lyfta att regelverket för immaterialrätt också behöver analyseras ur ett beredskapsperspektiv. Frågor om möjligheten till snabbare prövning eller tillfälliga undantag i kris, tidsfrister och giltighetstider för rättigheter vid störningar i post, IT eller betalningssystem, samt behovet av resiliens i internationella IP-processer vid konfliktsituationer bör beaktas. PRV anser att utredningen inte alls hanterat immaterialrättsliga frågor, vilket behöver åtgärdas för att inte riskera skyddet för immateriella rättigheter och tillgångar även under kris och höjd beredskap.

Avslutande bedömning

PRV bedömer att utredningens förslag utgör ett viktigt steg mot en stärkt totalförsvarsberedskap inom bygg- och anläggningsområdet. Förslagen bör kompletteras med ett tydligt perspektiv på immateriella rättigheter och tillgångar, informationssäkerhet och internationell rätt, där PRV kan bidra med både expertkunskap och praktisk samverkan.

En modern beredskap för byggnation och reparation behöver inte bara materiella resurser, utan även att kunskap, rättigheter och system som säkrar att innovation och information används på ett rättssäkert sätt – i fred, kris och krig.

PRV står till förfogande för fortsatt dialog och utveckling av dessa frågor i samverkan med Regeringskansliet och berörda myndigheter.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Anna Jardfelt efter föredragning av avdelningschef Andres Delgado Lopez. Vid ärendets slutliga beredning har även deltagit chefsjurist Magnus Ahlgren, avdelningschef Sara Backman, enhetschef Anna Danestig och senior rådgivare Martin Lidén. Beslutet signeras elektroniskt.